

POMEMBNEJŠE ODLOČBE DELOVNO-SOCIALNEGA ODDELKA VRHOVNEGA SODIŠČA V LETU 2015

Izbrala in uredila:

Katja Pešl Tacol¹

1. UVOD

Leta 2015 so sodniki senatov delovno-socialnega oddelka Vrhovnega sodišča rešili 462 zadev. Za predstavitev v tem prispevku sem izbrala deset za pravno stroko najzanimivejših odločb.

Najprej so predstavljene tiste odločbe, ki so zanimive z vidika materialnega prava. Razporejene so po posameznih poglavjih glede na vrsto spora (individualni delovni spori, kolektivni delovni spori in socialni spori). Sledijo odločbe, ki so zanimive predvsem z vidika procesnih vprašanj. Te so predstavljene v posebnem poglavju.

Vse odločbe so naslovljene, pri čemer naslov opozarja na vsebino odločbe. Naslovu sledita pravilna številka zadeve in datum seje, na kateri je bila sprejeta odločitev. Predstavitev vsake odločbe se začne z uvodnim odstavkom, v katerem je na kratko pojasnjeno, o čem je senat delovno-socialnega oddelka Vrhovnega sodišča odločal in kako je odločil. Sledijo odločilna dejstva primera in druga izhodišča odločanja ter razlogi za odločitev. Jedro je označeno s krepkim tiskom.

Uporabljeni pravni predpisi so s polnim naslovom in številkami Uradnih listov, v katerih so bili objavljeni, navedeni samo ob prvi omembi v prispevku. Zaradi jasnosti je pri vsaki predstavljeni odločbi ob prvi omembi pravdne stranke v oklepaju dodan tudi njen naziv ali opis.

¹ Katja Pešl Tacol, univ. dipl. prav., magistrica državnih in evropskih študij, okrožna sodnica na Delovnem in socialnem sodišču v Ljubljani.
katja.pesl@sodisce.si

Vsebina predstavljenih odločb je zaradi preglednosti prispevka skrajšana, vse odločbe pa so v polnem besedilu dostopne na spletnem iskalniku <http://www.sodnapraksa.si/>.

2. INDIVIDUALNI DELOVNI SPORI

Ničnost pogodbe o zaposlitvi

Opravična št.: sodba VIII Ips 168/2014

Datum: 27. 1. 2015

Sodišče prve stopnje je razsodilo, da je pogodba o zaposlitvi, ki sta jo 21. 10. 2005 podpisali toženec (delavec) in tožeča stranka (delodajalec) po prokuristki, nična in da toženec ni bil v delovnem razmerju pri tožeči stranki. Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijo toženca zoper pravnomočno sodbo sodišča druge stopnje, da se pritožba toženca zavrne in potrdi sodba sodišča prve stopnje.

Izhodišča:

Toženec pri tožeči stranki ni imel namena opravljati dela po sklenjeni pogodbi o zaposlitvi in dela tudi ni opravljal. Plačila za delo, ki naj bi ga opravljal, nikoli ni prejel, niti ga ni zahteval, prav tako tožeča stranka zanj ni plačevala prispevkov. Dela, ki jih je opravljal za tožečo stranko (obiski sejmov, poti v tujino, dela po izstavljenih potnih nalogih, nakup monitorjev, plačilo računa za lastne telefonske pogovore), je opravljal kot družbenik oziroma namestnik direktorja tožeče stranke.

Razlogi za odločitev:

Vsaka pogodba, tudi pogodba o zaposlitvi, mora imeti dopustno podlago (prvi odstavek 39. člena Obligacijskega zakonika, Ur. l. RS, št. 83/2001 in naslednji, v nadaljevanju OZ, v zvezi z 11. členom Zakona o delovnih razmerjih, Ur. l. RS, št. 42/2002 in naslednji, v nadaljevanju ZDR), **torej dopusten namen, razlog (causo). Podlaga je nedopustna, če je v nasprotju z Ustavo, prisilnimi predpisi ali z moralnimi načeli** (drugi odstavek 39. člena OZ). **Nedopustna pa je tudi, če je zgolj navidezna ali celo neresnična. Pogodba o zaposlitvi je pogodba, s katero se ureja delovno razmerje med delavcem in delodajal-**

cem, torej razmerje, katerega namen je, da se delavec prostovoljno vključi v organiziran delovni proces delodajalca in v njem za plačilo, osebno in nepretrgoma opravlja delo po navodilih in pod nadzorom delodajalca (4. člen ZDR). Če namen strank ni urediti tako razmerje, pogodba o zaposlitvi nima podlage in je kot pogodba o zaposlitvi nična (četrti odstavek 39. člena OZ). Če je namen strank, da uredita neko razmerje kot delovno razmerje zgolj navidezen ali je celo neresničen, taka pogodba o zaposlitvi nima dopustne podlage in je kot pogodba o zaposlitvi prav tako nična.

Iz dejanskih ugotovitev izhaja, da toženec ni imel namena opravljati dela po sklenjeni pogodbi o zaposlitvi in dela tudi ni opravljal. Stranki pogodbe o zaposlitvi sta že ob sklenitvi vedeli, da se ta ne bo izvrševala, saj ni bila sklenjena z namenom opravljanja del vodje prodaje. To pomeni, da sporna pogodba nima podlage oziroma je ta samo navidezna in je nična iz razloga po četrtem odstavku 39. člena OZ.

Na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja bistveni elementi iz definicije delovnega razmerja niso bili podani, zato delovno razmerje niti ni moglo nastati. Sodišče je ugotovilo, da je toženec odhode na službene poti v tujino, obiske sejmov, nakup monitorjev in plačilo računov za njegove telefonske razgovore opravljal kot družbenik tožeče stranke in del vodje nabave v smislu delovnega razmerja po pogodbi o zaposlitvi nikoli ni opravljal, niti ni prejemal kakršnegakoli plačila za delo. Vprašanje, ali je imel soglasje za delo na domu, niti ni bistveno, ker iz dejanskih ugotovitev ni razvidno, da bi toženec delo po sklenjeni pogodbi o zaposlitvi, čeprav na domu, dejansko opravljal. Posledično ni podan element dela po navodilih in pod nadzorom delodajalca, niti element vključenosti v organiziran delovni proces delodajalca.

Odškodninska odgovornost delodajalca

Opravična št.: sodba VIII Ips 186/2015

Datum: 14. 10. 2015

Sodišče prve stopnje je z vmesno sodbo ugotovilo odškodninsko odgovornost tožene stranke (delodajalca) za škodo, ki jo je tožnica (delavka) utrpela v posledici škodnega dogodka z dne 23. 9. 2009, ko jo je pri delu na blagajni v prodajalni tožene stranke pri poskusu ropu eden od roparjev s pištolo udaril po glavi

in jo huje telesno poškodoval. Sodišče druge stopnje je pritožbo tožene stranke zavrnilo in potrdilo vmesno sodbo sodišča prve stopnje. Vrhovno sodišče je na predlog tožene stranke dopustilo revizijo glede pravnega vprašanja, ali je sodišče druge stopnje pravilno uporabilo materialno pravo glede obstoja odškodninske odgovornosti tožene stranke (sklep VIII DoR 25/2015 z dne 22. 4. 2015). Reviziji tožene stranke je ugodilo in sodbo sodišča druge stopnje ter vmesno sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek (za plačilo odškodnine v znesku 20.500 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi) v celoti zavrnilo.

Izhodišča:

Tožnici je škodo v posledici telesne poškodbe povzročil ropar, ki jo je pri poskusu ropa na delovnem mestu blagajničarke s pištolo udaril po glavi oziroma s strani po obraznem delu.

Razlogi za odločitev:

Če je delavcu povzročena škoda pri delu ali v zvezi z delom, mu jo mora povrniti delodajalec po splošnih pravilih civilnega prava (prvi odstavek 184. člena ZDR). Navedena zakonska določba pomeni, da je treba odškodninsko odgovornost delodajalca za škodo, ki jo utрпи delavec na delu ali v zvezi z delom, v celoti presojati po splošnih pravilih civilnega prava, kot ta izhajajo iz ureditve odškodninske odgovornosti v OZ, to je, ali je za škodo, ki jo utрпи delavec, sploh podana delodajalčeva odškodninska odgovornost (vključno z vprašanjem morebitne deljene odgovornosti), za kakšno obliko njegove odgovornosti gre, ali gre za pravno priznano obliko škode in do kakšne višine odškodnine je delavec upravičen.

OZ v 131. členu opredeljuje krivdno in objektivno odškodninsko odgovornost. Sodišče je utemeljeno ugotovilo, da pogoji za objektivno odškodninsko odgovornost tožene stranke v tej zadevi niso podani in tej presoji tožnica ni nasprotovala. Predmet revizijske presoje je tako le, ali je podana krivdna odgovornost tožene stranke za škodo, ki jo je utrpela tožnica.

Iz opredelitve krivdne odgovornosti v prvem odstavku 131. člena OZ izhaja, da je za povzročeno škodo drugemu odgovorna tista oseba, ki je škodo povzročila, razen če dokaže, da je škoda nastala brez njene krivde. Kot izjemo od tega pravila OZ navaja neodgovornost duševno motenih oseb (136. člen), odgovornost mladoletnikov (137. člen) in odgovornost glede na druge okoliščine (silobran, stiska in odvrnitev škode od drugega, dovoljena samopomoč, privolitev oško-

dovanja), pri tem pa OZ v zvezi s tem ureja tudi odgovornost drugih za ravnanje sicer neodgovornih ali omejeno odgovornih oseb (členi od 141 do 146 OZ).

V obravnavanem primeru bi bila tožena stranka odgovorna tožnici za nastalo škodo le, če bi bila ta posledica njenega nedopustnega ravnanja.

Tožena stranka je dokazala, da ji konkretnih kršitev obveznosti v zvezi z varstvom pred ropi v tem primeru ni mogoče očitati. Sodišče je tudi ob pojasnilih izvedenca s področja varstva pri delu ugotovilo, da glede na določbe 59. člena Zakona o zasebnem varovanju (Ur. l. RS, št. 126/2003 in naslednji) tožena stranka fizičnega varovanja trgovine, kjer je prišlo do tožničinih poškodb, niti pravega video nadzora ni bila dolžna zagotoviti. Tožnica v času spornega dogodka po ugotovitvah sodišča tudi sicer ni bila edina zaposlena v prodajalni, poleg tega pa so se ob prihodu roparjev v prodajalni nahajale tudi druge stranke. Od tožnice tožena stranka tudi ni zahtevala, da bi se v primeru ropa aktivno branila in se na tak način dodatno izpostavljala. Tako je svoj položaj razumela tudi tožnica sama. **Zgolj pavšalne ugotovitve, da bi lahko tožena stranka tudi na podlagi splošnih določb o zagotavljanju varnih delovnih razmer naredila več v smislu zagotavljanja varstva pred ravnanjem tretjih oseb, pa ne morejo biti podlaga za ugotovitev protipravnega ravnanja in njene krivdne odgovornosti za škodo, ki jo je sicer povzročila tretja oseba, za katero tožena stranka ne odgovarja.**

Že sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je napad oboroženega roparja dejansko „zunanj, od tožene stranke neodvisen dogodek“. Kolikor se tožnica sklicuje na potrebo po strožji presoji protipravnosti ravnanja oziroma krivdne odgovornosti profesionalnih oseb, to lahko velja za primere, ko je škoda nastala kot neposredna posledica njihovega ravnanja. V obravnavanem primeru pa bi lahko bila krivdna odgovornost tožene stranke podana le v primeru neupoštevanja izrecnih obveznosti v zvezi z varstvom pred podobnimi ravnanji tretjih oseb, kar pa ni bilo ugotovljeno.

Védenje pravne osebe

Opravična št.: sodba VIII Ips 195/2014

Datum: 17. 2. 2015

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek tožeče stranke (Republike Slovenije kot delodajalca) za plačilo odškodnine za škodo, ki naj bi jo povzro-

čil toženec (veleposlanik Republike Slovenije kot delavec) z nabavami različnih predmetov in stvari v času od aprila 2007 do decembra 2008 v skupni vrednosti 60.855,85 EUR. Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijo tožeče stranke zoper pravnomočno odločitev sodišča druge stopnje, da se pritožba tožeče stranke zavrne in potrdi sodba sodišča prve stopnje.

Izhodišča:

Tožeča stranka je v tožbi in pred sodiščem navajala, da ji je toženec, kot odgovorni za poslovanje veleposlaništva, povzročil škodo z nabavami spornih predmetov in stvari. Toženec je v okviru rednega poslovanja finančno računovodski službi tožeče stranke mesečno pošiljal poročila o prilivih in odlivih na poslovnem računu veleposlaništva s priloženimi originalnimi fakturami in drugimi knjigovodskimi listinami, ki so izkazovale tudi sporne nakupe, opravljene v preteklem mesecu.

Razlogi za odločitev:

Zastaranje začne teči prvi dan po dnevu, ko je imel upnik pravico terjati izpolnitev obveznosti (prvi odstavek 336. člena OZ), torej prvi dan po zapadlosti obveznosti. Odškodninska obveznost se šteje za zapadlo od trenutka nastanka škode (165. člen OZ). Odškodninska terjatev za povzročeno škodo zastara v treh letih, odkar je oškodovanec zvedel za škodo in za tistega, ki jo je povzročil (prvi odstavek 352. člena OZ).

Sodišče je v postopku vezano na navedbe strank, na katere le te opirajo svoje zahtevke (prvi odstavek 7. člena Zakona o pravnem postopku, Ur. l. RS, št. 26/1999 in naslednji, v nadaljevanju ZPP), revizijsko sodišče pa tudi na dejanske ugotovitve nižjih sodišč, ki so bile podlaga za izdajo izpodbijane sodbe, saj zmotna ali nepopolna ugotovitev dejanskega stanja ni dovoljen revizijski razlog (tretji odstavek 370. člena ZPP).

Glede na navedeno je bilo sodišče pri odločanju o ugovoru zastaranja vezano na navedbe tožeče stranke, da ji je toženec povzročil škodo že s samimi nabavami spornih predmetov in stvari, revizijsko sodišče pa je vezano tudi na ugotovitve sodišča, da je toženec pristojno finančno računovodsko službo na sedežu tožeče stranke mesečno sproti dokumentirano obveščal o nabavah teh stvari.

Pri odločanju o ugovoru zastaranja se sodišče ne opredeljuje do utemeljenosti tožbenega zahtevka z vidika obstoja predpostavk odškodninske odgovornosti, temveč lahko izhaja iz trditev strank o času nastanka vtoževane škode in iz ugotovitev o seznanitvi oškodovanca o zatrjevani škodi ter o povzročitelju.

Če delavec oziroma zaposleni delodajalcu povzroči premoženjsko škodo, katere nastanek je dokumentiran z verodostojnimi knjigovodskimi listinami, se lahko utemeljeno šteje, da je delodajalec o nastanku škode in o povzročitelju, ki je razviden iz knjigovodskih listin, seznanjen, ko je s takimi knjigovodskimi listinami seznanjena njegova finančno računovodska služba. Bistvena naloga tovrstnih služb delodajalca je namreč tudi spremljanje in nadzor nad zakonitim in sicer ustreznim materialnim poslovanjem posameznih odgovornih oseb pri delodajalcu, vključno z obveščanjem pristojnih zastopnikov o ugotovljenih nepravilnostih.

Ker gre pri tožeči stranki za pravno osebo javnega prava, ki ima razvejan organizacijski ustroj, je treba pri njeni vednosti o nastanku škode še toliko bolj kot na primer pri (manjših) pravnih osebah (zasebnega prava), ki imajo bolj kot ne neznamen personalni substrat, upoštevati nastop realne možnosti uveljavljanja odškodninskega zahtevka. Realna zmožnost uveljavljanja odškodninskega zahtevka pomeni zavedanje o nastanku škode v dejanskem svetu in ne tudi pravne ocene o nastanku škode, saj je treba pri sami možnosti uveljavljanja zahtevka upoštevati standard vestnosti pri procesiranju informacij s strani oškodovanca. Skrbnost pri obravnavanju informacij znotraj pravne osebe je pravni standard, po katerem se izključuje neučinkovitost delovanja informacijskega sistema znotraj pravne osebe kot pravnorelevanten ugovor zaradi zapoznelega zaznavanja dejstev. Namreč počasen in neučinkovit prenos informacij znotraj pravne osebe je nezaželen tako z vidika učinkovitosti pravne osebe kot z vidika procesne pravičnosti, saj bi v sodnih sporih pravnim osebam omogočal neupravičeno podaljševanje rokov z izgovarjanjem na nerazumno počasno procesiranje informacij znotraj same pravne osebe, tak ugovor pa po drugi strani ne bi bil možen za fizične osebe. **V obligacijskih odnosih se ne more kot relevantno vednost pravne osebe šteti le vednost zakonitega zastopnika, temveč se glede na okoliščine primera preverja, ali se lahko vednost pravne osebe pripiše vednosti nižjih stopenj organizacijske strukture pravne osebe.**

Ob navedenih ugotovitvah se tožeča stranka ne more uspešno sklicevati na to, da je za vtoževano škodo v celotnem obsegu (torej tudi za nabavo spornih stvari pred decembrom 2008) po generalnem sekretarju izvedela šele v septembru 2010 na podlagi inventure, izvedene po toženčevem odpoklicu. Ker je tožeča stranka zatrjevala nastanek škode v posledici posamičnih nabav, o katerih je bila sproti obveščena po pristojni finančno računovodski službi, je sodišče utemeljeno presodilo, da je začel subjektivni zastaralni rok teči že od prejema mesečnih

dokumentiranih obvestil o teh nabavah. Tako je subjektivni triletni zastaralni rok potekel glede vseh nabav do vključno meseca decembra 2008, o katerih je bila tožeča stranka seznanjena do 7. 2. 2009.

Izredna odpoved delavca - prepoved diskriminacije

Opravična št.: sklep VIII Ips 208/2014

Datum: 27. 1. 2015

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek tožnika (delavca) za plačilo odpravnine in odškodnine na podlagi drugega odstavka 112. člena ZDR ter odškodnine za nepremoženjsko škodo. Sodišče druge stopnje je pritožbo tožnika zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Vrhovno sodišče je na predlog tožnika dopustilo revizijo glede vprašanja, ali odklonitev izrabe pravice do krajšega delovnega časa po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur. l. RS, št. 97/2001 in naslednji, v nadaljevanju ZSDP), sklicujoč se na objektivno upravičene razloge, predstavlja neenako obravnavanje (sklep VIII DoR 41/2014 z dne 3. 9. 2014). Reviziji tožnika je ugodilo in sodbi sodišč druge in prve stopnje razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Izhodišča:

Tožnik je želel delati s krajšim delovnim časom zaradi starševstva, tožena stranka (delodajalec) pa mu uživanja te pravice ni omogočila oziroma mu je izrabo te pravice pogojevala s premestitvijo na drugo delovno mesto. Tožnik s premestitvijo ni soglašal in je izredno odpovedal pogodbo o zaposlitvi.

Razlogi za odločitev:

Kot izhaja iz prvega odstavka 187. člena ZDR imajo delavci zaradi nosečnosti in starševstva pravico do posebnega varstva v delovnem razmerju. Zato jim morajo delodajalci omogočiti lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti (tretji odstavek 187. člena ZDR). Ta načelna norma je konkretizirana v posameznih določbah ZDR in ZSDP. V zvezi s tem pa velja že na tem mestu poudariti, da glede na določbe o prepovedi diskriminacije (6. člen ZDR), ugodnosti, ki so namenjene lažjemu usklajevanju poklicnega in družinskega življenja, delavcem ne smejo povzročati manj ugodnega delovnopравnega položaja.

Pravica do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva je posebna, samostojna pravica iz starševskega zavarovanja, ki jo ZSDP ureja v 48. členu in naslednjih. Če jo delavec uveljavlja, z delodajalcem skleneta aneks k že veljavni pogodbi o zaposlitvi (47. člen ZDR), pravica do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva pa traja do izteka z aneksom določenega obdobja. Po prenehanju izrabe te pravice mora delodajalec vzpostaviti delovno razmerje z istimi lastnostmi kot pred uveljavitvijo tega instituta. Tako kot za ostale ukrepe za lažje usklajevanje poklicnih in družinskih obveznosti tudi za koriščenja omenjene pravice velja, da ne more in ne sme biti podlaga za manj ugodno obravnavanje, saj sta izrecno prepovedani tako neposredna kot tudi posredna diskriminacija (6. člen ZDR).

Prepoved diskriminacije (nediskriminacija) ne pomeni le enakopravnosti na individualni ravni (vsi smo pred zakonom enaki), ampak, upoštevajoč dejanske razlike v položaju določenih skupin (tudi posameznih kategorij delavcev), vključuje tudi načelo enakih možnosti. To načelo pomeni, da so potrebni nekateri spodbujevalni ukrepi v dobro določenih skupin oseb, ki so kljub razglašeni enakopravnosti de facto neenakopravne. Posebej ranljivim skupinam na trgu dela je tako treba zagotoviti ustrezno posebno varstvo. Na tem področju je dopustna in potrebna t.i. pozitivna diskriminacija. Gre za aktivne ukrepe države, ki so namenjeni zagotavljanju de facto enakih možnosti in enakega obravnavanja. Pri tem je neizogibno, da del bremen in rizikov v zvezi z uveljavljanjem načela enakih možnosti in obravnavanja na trgu dela in na delovnem mestu nosijo tudi delodajalci.

Na podlagi predstavljenega koncepta diskriminacije je prišlo do razlikovanja med neposredno in posredno diskriminacijo, ki je opredeljeno tudi v tretjem odstavku 6. člena ZDR. Neposredna diskriminacija obstaja, če je oseba zaradi določene osebne okoliščine bila, je ali bi lahko bila v enakih ali podobnih situacijah obravnavana manj ugodno kot druga oseba. Posredna diskriminacija zaradi osebne okoliščine obstaja, kadar je oseba z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse v enakih ali podobnih situacijah in pogojih v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če ta predpis, merilo ali prakso objektivno upravičuje zakoniti cilj in če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.

Iz dejanskih zaključkov primera izhaja, da je tožnik želel delati s krajšim delovnim časom zaradi starševstva, tožena stranka pa mu uživanja te pravice ni omogočila oziroma mu je izrabo te pravice pogojevala s premestitvijo na drugo delovno mesto. Že sodišči druge in prve stopnje sta zaključili, da je tožena stranka s

tem kršila tožnikovo pravico iz 48. člena ZSDP, kar glede na določbo 113. člena ZSDP pomeni celo prekršek, za katerega lahko inšpektor za delo delodajalca in odgovorno osebo kaznuje z globo. Kljub temu pa v ravnanju tožene stranke nista prepoznali prepovedane diskriminacije.

V obravnavani zadevi res ni šlo za primer neposredne diskriminacije, saj tožnik zaradi določene osebne okoliščine (konkretno zaradi starševstva) v primerjavi z drugimi delavci ni bil neposredno manj ugodno obravnavan. Kljub temu pa ga je ta njegova okoliščina zaradi odločitve tožene stranke, da mu pravico do dela s krajšim delovnim časom pogojuje s premestitvijo na drugo delovno mesto, postavila v manj ugoden položaj v primerjavi z ostalimi delavci, kar predstavlja posredno diskriminacijo. **Tožnik je pri delodajalcu uveljavljal pravico do dela s krajšim delovnim časom po ZSDP, ki spada med ukrepe t.i. pozitivne diskriminacije, saj je staršem, kot posebej ranljivi skupini na trgu dela, zagotovljeno posebno varstvo.** To posebno varstvo pa se je sprevrglo v svoje nasprotje - tožnika je namreč postavilo v manj ugoden položaj v primerjavi z ostalimi delavci. Če tožnik ne bi uveljavljal tega varstva, ga tožena stranka brez njegovega soglasja ne bi mogla premestiti na drugo delovno mesto. Glede na pogodbeni princip delovnega razmerja namreč delodajalec pogodbe o zaposlitvi ne more enostransko spreminjati. Ker pa ga je uveljavljal, **ga je tožena stranka postavila v situacijo, ko se je moral odločati med tem, da sprejme delo na drugem delovnem mestu ali pa se pravici, ki jo je želel uživati, de facto odpove.** Takšno nezakonito ravnanje tožene stranke, ki je tožnika omejevalo pri uveljavljanju njegove pravice, je treba obravnavati kot primer prepovedane diskriminacije, saj bi, če se mu tožnik ne bi uprl, pripeljalo do izničenja oziroma omejitve enakih možnosti in obravnavanja pri uživanju oziroma uresničevanju njegove pravice.

Pri tem je nesprejemljivo razlogovanje sodišča prve stopnje, da je tožena stranka tožniku soglasje za delo s krajšim delovnim časom odklonila iz objektivno upravičenih razlogov, saj **je tožnik uveljavljal pravico iz starševskega zavarovanja, ki mu ob izpolnitvi v ZSDP določenih pogojev pripada na podlagi samega zakona in ni stvar dobre volje njegovega delodajalca.** Delodajalci namreč delavcem izrabe te pravice ne smejo preprečevati ali omejevati, četudi se pri tem morda sklicujejo ali izgovarjajo na potrebe delovnega procesa. Neizogibno je, da uveljavljanje pravice do dela s krajšim delovnim časom od delodajalcev terja določene napore npr. v zvezi z reševanjem morebitnih zapletov pri organizaciji dela.

Ob gornjih ugotovitvah sta sodišči druge in prve stopnje, ko pri presoji zakonitosti izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi tožnika nista upoštevali, da mu tožena stranka ni zagotavljala enake obravnave v skladu s 6. členom ZDR, kar predstavlja utemeljen razlog, zaradi katerega lahko delavec izredno odpove pogodbo o zaposlitvi (šesta alineja prvega odstavka 112. člena ZDR), zmotno uporabili materialno pravo. V skladu z drugim odstavkom 380. člena ZPP je zato Vrhovno sodišče reviziji ugodilo, sodbi sodišč druge in prve stopnje razveljavilo, zadevo pa vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje, da bo upoštevalje obrazložena materialnopravna izhodišča ponovno odločilo o tožnikovih denarnih zahtevkih.

3. KOLEKTIVNI DELOVNI SPORI

Reprezentativnost sindikata

Opravična št.: sklep VIII Ips 64/2015

Datum: 8. 4. 2015

Sodišče prve stopnje je zavrglo predlog predlagatelja (sindikata) za odpravo odločbe nasprotnega udeleženca (Republike Slovenije) z dne 7. 11. 2005, s katero je bil drug sindikat določen kot reprezentativni sindikat tudi v dejavnosti obrambe. Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijo predlagatelja zoper pravnomočen sklep sodišča druge stopnje, da se pritožba predlagatelja zavrne in potrdi sklep sodišča prve stopnje.

Izhodišča:

Predlagatelj je bil ustanovljen leta 2009, torej štiri leta po odločbi nasprotnega udeleženca, s katero je bil drug sindikat (poleg že določenih dejavnosti in poklicev) določen za reprezentativni sindikat v dejavnosti obrambe. Predlagatelj je reprezentativnost pridobil z odločbo nasprotnega udeleženca 15. 10. 2013, predlog v tem sporu pa je vložil januarja 2014. Gre torej za izpodbijanje reprezentativnosti drugega sindikata po več letih od pravnomočne odločbe. Odločbo izpodbija izključno iz razloga, ker naj bi bilo pri priznanju reprezentativnosti zmotno uporabljeno materialno pravo (že v času izdaje odločbe) in ne zato, ker je šele naknadno prišlo do neizpolnjevanja pogojev reprezentativnosti v skladu z določbami 6., 8. oziroma 9. člena Zakona o reprezentativnosti sindikatov (Ur. l.

RS, št. 13/1993, v nadaljevanju ZRSin). Ne gre za naknadno uveljavljanje neizpolnjevanja pogojev reprezentativnosti, ker bi po izdaji odločbe odpadli oziroma so prenehali pogoji za reprezentativnost.

Razlogi za odločitev:

ZRSin vsebuje določbe o tem, kako sindikat pridobi lastnost pravne osebe in določbe o pridobitvi reprezentativnosti. Zadnji pojem je treba razumeti v smislu „najbolj reprezentativnega sindikata,“ saj vsi sindikati predstavljajo svoje člane pri uveljavljanju in varstvu njihovih ekonomskih in socialnih interesov in so na načelni ravni reprezentativni. Gre za razlikovanje med funkcijo sindikata in reprezentativnostjo kot posebno kvaliteto sindikata; sindikatu so prav zaradi reprezentativnosti priznane nekatere dodatne pravice.

Iz 10. člena ZRSin izhaja, da nekatere reprezentativne sindikate določi minister (z odločbo), o reprezentativnosti sindikata v organizaciji pa sprejme odločitev delodajalec. Po četrtem odstavku tega člena je za spore v zvezi z odločitvijo o reprezentativnosti sindikata v organizaciji zagotovljeno sodno varstvo v postopku pred sodišči, pristojnimi za spore iz delovnih razmerij. Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (Ur. l. RS, št. 2/2004 in naslednji, v nadaljevanju ZDSS-1) kot kasnejši zakon v f. točki 6. člena določa, da je delovno sodišče pristojno za odločanje o kolektivnem delovnem sporu v zvezi z določitvijo reprezentativnosti sindikata. Nato v 50. členu („udeleženci v sporih o reprezentativnosti sindikata“) določa, da lahko predlog za začetek postopka v zvezi z določitvijo reprezentativnosti sindikata vložijo sindikat zoper odločbo pristojnega ministrstva oziroma odločitev delodajalca, s katero je ugotovljeno, da sindikat ne izpolnjuje pogojev za določitev reprezentativnosti (prvi odstavek). Če pristojni minister oziroma delodajalec v roku dveh mesecev o vloženi zahtevi sindikata za določitev reprezentativnosti ne odloči, se smiselno uporabljata določbi drugega in tretjega odstavka 72. člena tega zakona (drugi odstavek).

Iz navedenih določb izhaja, da **je sodno varstvo tudi zoper odločbe o reprezentativnosti sindikata, ki jih izda minister, varstvo pred delovnimi sodišči v kolektivnem delovnem sporu, to varstvo pa je predvideno le v primeru zavrnilne odločbe pristojnega ministra, s katero je ugotovljeno, da sindikat ne izpolnjuje pogojev za določitev reprezentativnosti, in sicer le s strani sindikata, na katerega se nanaša zavrnilna odločba. Le temu je priznana aktivna legitimacija.**

Glede na navedene pravne podlage in dejanske ugotovitve je Vrhovno sodišče soglašalo s presojo, da predlagatelj ne izpolnjuje pogojev za sodno varstvo.

Predlagatelj se neutemeljeno sklicuje na določbo 23. člena Ustave, po kateri ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. To ne pomeni, da je pravica dostopa do sodišča absolutna oziroma, da ta določba že sama po sebi omogoča sodno varstvo vsakomur in kadarkoli, oziroma da nalaga sodišču vsebinsko presojo v vsakem primeru. Predlagatelj tudi sicer ne pove konkretno, v čem naj bi izpodbijana odločba kršila njegovo pravico in do kršitve katere pravice naj bi prišlo. **Če več reprezentativnih sindikatov sodeluje pri pogajanjih za sklenitev kolektivne pogodbe in so njihova stališča različna, v posledici tega pa en sindikat soglaša s sklenitvijo, drug pa ne soglaša s sklenitvijo (in ne podpiše) kolektivne pogodbe, to ne predstavlja kršitve pravice do delovanja enega od teh sindikatov, kršitve njegove reprezentativnosti ali pravice do kolektivnega dogovarjanja.** Treba je tudi razlikovati med pravicami in interesom predlagatelja, ki ga ta povezuje s posledicami, ki so nastale, ker je drug sindikat podpisal nekatere kolektivne pogodbe oziroma anekse.

Ker za odločitev v konkretnem sporu ni bilo pomembno, se Vrhovno sodišče ni opredelilo do revizijskih navedb glede možnega pravnega varstva oziroma načelne pravice sindikata, da tudi sicer - vendar ne v okoliščinah, ki so ugotovljene v tej zadevi - izpodbija reprezentativnost drugega sindikata in o tem, ali lahko sindikat uveljavlja neposredno varstvo pred sodiščem ali pa se mora za varstvo najprej obrniti na pristojno ministrstvo oziroma delodajalca.

4. SOCIALNI SPORI

Lastnost zavarovanca obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja

Opravična št.: sodba VIII Ips 218/2014

Datum: 17. 2. 2015

Sodišče prve stopnje je odpravilo izpodbijano drugostopno odločbo tožene stranke (Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije) z dne 5.

7. 2013 v celoti, izpodbijano prvostopno odločbo tožene stranke z dne 30. 11. 2012 pa v drugem odstavku izreka in ugotovilo, da ima tožnica (zavarovanka) lastnost zavarovanca iz naslova delovnega razmerja na podlagi 13. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 106/1999 in naslednji, v nadaljevanju ZPIZ-1) v obdobju od 26. 1. 2009 do 19. 2. 2010 pri delodajalcu A. d.o.o. Sodišče druge stopnje je pritožbi tožene stranke ugodilo in sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek zavrnilo. Vrhovno sodišče je reviziji tožnice ugodilo in sodbo sodišča druge stopnje spremenilo tako, da je pritožbo tožene stranke zoper sodbo sodišča prve stopnje zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

Izhodišča:

Tožnica je bila pri toženi stranki pokojninsko in invalidsko zavarovana od 1. 4. 2008 na podlagi delovnega razmerja pri delodajalcu A. d.o.o., kjer ji je delovno razmerje 12. 10. 2008 prenehalo. V zvezi s tem je tožnica uveljavljala sodno varstvo v delovnem sporu. Od 26. 1. 2009 do 19. 2. 2009 je bila nato prostovoljno vključena v obvezno zavarovanje na podlagi 34. člena ZPIZ-1, v obdobju od 20. 2. 2009 do 4. 6. 2009 in od 5. 6. 2009 do 19. 2. 2010 pa je bila vključena v obvezno zavarovanje na podlagi starševstva po tretjem odstavku 23. člena ZPIZ-1. V delovnem sporu je tožnica uspela, in sicer je bilo pravnomočno razsojeno, da ji je 12. 10. 2008 nezakonito prenehalo delovno razmerje, ki še vedno traja in je v delovnem razmerju od 1. 4. 2008 dalje za nedoločen čas. V tem socialnem sporu je uveljavljala priznanje in evidentiranje zavarovanja na podlagi navedenega delovnega razmerja, ker ji tožena stranka na zahtevo delodajalca, ki je želel izvršiti pravnomočno sodbo, lastnosti zavarovanca na tej podlagi ni priznala za čas vključitve v zavarovanje na podlagi 23. in 34. člena ZPIZ-1.

Razlogi za odločitev:

Zavarovalno razmerje nastane na podlagi zakona z vzpostavitvijo pravnega razmerja, ki je podlaga za obvezno zavarovanje (drugi odstavek 7. člena ZPIZ-1). Podobno določbo vsebuje tudi drugi odstavek 45. člena Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. l. RS, št. 81/2000 in naslednji, v nadaljevanju ZMEPIZ), ki določa, da zavarovalno razmerje nastane po zakonu takoj, ko je vzpostavljeno pravno razmerje, ki je podlaga za zavarovanje. Zavarovanec po 8. členu ZPIZ-1 je oseba, ki je v skladu s tem zakonom obvezno ali prostovoljno vključena v pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

V obravnavani zadevi je tožnica ob vključitvi v prostovoljno obvezno zavarovanje in obvezno zavarovanje na podlagi starševstva izpolnjevala pogoje iz 34. in 23. člena ZPIZ-1, naknadno pa je bilo za obdobje zavarovanj na teh dveh podlagah vzpostavljeno pravno razmerje, ki je podlaga za obvezno zavarovanje po 13. členu ZPIZ-1 in ima prednost pred vsemi drugimi podlagami. Zato se v tem primeru, ko je za isto obdobje naknadno vzpostavljena takšna nova podlaga za zavarovanje in to s pravnomočno sodbo sodišča, ni mogoče sklicevati na pravnomočno urejeno pravno razmerje, v katerega ni mogoče posegati. S pravnomočno sodbo delovnega sodišča je bil tožnici priznan obstoj delovnega razmerja in vse pravice, ki iz tega izhajajo, brez prekinitve, kar pomeni ugotovitev obstoja pravnega razmerja, ki je podlaga za obvezno zavarovanje (drugi odstavek 7. člena ZPIZ-1). Zato ima tožnica v skladu s prvo alinejo 47. člena ZMEPIZ pravico do priznanja lastnosti zavarovanca po tej podlagi tudi v spornem obdobju.

Izredno pravno sredstvo razveljavitve ali spremembe dokončne odločbe iz prvega odstavka 183. člena ZPIZ-2

Opravična št.: sodba VIII Ips 153/2015

Datum: 22. 9. 2015

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek tožnika (zavarovanca) za odpravo izpodbijanih odločb tožene stranke (Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije) z dne 11. 2. 2013 in z dne 11. 3. 2013 ter odločitev, da ostane v veljavi odločba tožene stranke z dne 29. 7. 2008. Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijo tožnika zoper pravnomočno sodbo sodišča druge stopnje, da se pritožba tožnika zavrne in potrdi sodba sodišča prve stopnje.

Izhodišča:

Tožniku je bila z odločbo tožene stranke z dne 29. 7. 2008 odmerjena starostna pokojnina v znesku 1.597,71 EUR mesečno od 1. 3. 2008 dalje. Po ponovnem pregledu podatkov je tožena stranka ugotovila, da je bila za leto 2007 upoštevana napačna višina plače (126.566.100 EUR namesto 12.656,61 EUR), zato je na podlagi 183. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 96/2012 in naslednji, v nadaljevanju ZPIZ-2) 11. 2. 2013 izdala odloč-

bo o spremembi prvotne odločbe tako, da ob upoštevanju pravih podatkov tožnikova pokojnina znaša 659,06 EUR, ki se mu izplačuje od 1. 3. 2013 dalje. Tožnikova pritožba je bila z drugostopno odločbo tožene stranke z dne 11. 3. 2013 zavržena.

Razlogi za odločitev:

V zakonodajnem gradivu (Poročevalec Državnega zbora z dne 19. 10. 2012) je pri obrazložitvi predloga 183. člena ZPIZ-2 (razveljavitev ali sprememba dokončne odločbe in učinek obnove postopka) pojasnjeno, da naj bi predlagano posebno izredno pravno sredstvo, ki ga Zakon o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 80/1999 in naslednji) ne pozna, omogočalo odpravo posledic napak pri odločanju zaradi napačno uporabljenih podatkov ob upokojevanju posameznika oziroma priznavanju drugih pravic, saj so napake lahko velike in imajo velik vpliv na višino priznane pravice. Podobno izredno pravno sredstvo je poznal že Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 12/1992 in naslednji), ne pa tudi ZPIZ-1.

Naknadna določitev posebnih izrednih pravnih sredstev za odpravo nezakonitih pravnomočnih odločb pomeni poseg v institut pravnomočnosti, katerega namen je zagotoviti stabilnost in nespremenljivost pravnih razmerij. Ustava v 158. členu dopušča poseg v pravnomočne odločbe, če primere in postopek za odločanje o takšnih posegih določa zakon, vendar je treba pri tem upoštevati določbo 155. člena Ustave (prepoved retroaktivne veljave aktov) in določbe 2. člena Ustave (načela pravne države). V okviru navedenih ustavnih določb zakon lahko naknadno predvidi poseg v pravnomočno odločbo le izjemoma in ob posebej opravičenih razlogih (drugi odstavek 155. člena Ustave).

Ustavno sodišče sicer ni neposredno presojalo skladnosti 183. člena ZPIZ-2 z Ustavo, je pa z odločbo U-I-239/14, Up-1169/12 z dne 26. 3. 2015 toženi stranki naložilo, da določenim zavarovancem (ki jim pri odmeri pokojnine niso bile upoštevane delnice za notranji odkup) izda nove odločbe v postopku z izrednim pravnim sredstvom razveljavitve ali spremembe dokončne odločbe iz prvega odstavka 183. člena ZPIZ-2. Take odločitve gotovo ne bi sprejelo, če bi šlo, da je tako izredno pravno sredstvo v neskladju z Ustavo. Res je, da je šlo v tem primeru za odločitve v škodo zavarovancev oziroma uživalcev pokojnin. Vendar ni nobenega resnega razloga, da enako ne velja tudi v primeru, ko gre za očitno napačne odločitve v škodo tožene stranke.

Izpodbijana odločitev tožene stranke z ničemer ne posega v pravico tožnika iz pokojninskega zavarovanja, to je v njegovo pravico do starostne pokojnine. Za naprej spreminja le višino odmerjene pokojnine tako, da se upoštevajo pravilni podatki o plačah tožnika. Enako kot je treba upoštevati očitno napačno ugotovljene prenizke zneske, je treba upoštevati tudi očitno napačno ugotovljene previsoke zneske. Da je šlo za očitno napako, bi nenazadnje moralo biti jasno tudi tožniku samemu.

5. PROCESNA VPRAŠANJA

Identično dejansko stanje - vezanost na pravnomočno sodbo, izdano v kazenskem postopku

Opravična št.: sodba VIII Ips 166/2014

Datum: 8. 4. 2015

Vrhovno sodišče je ugodilo reviziji toženca (carinika kot delavca) in sodbi sodišč druge in prve stopnje spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek tožeče stranke (Republike Slovenije kot delodajalca) za plačilo odškodnine v znesku 240.261,19 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi v celoti zavrnilo.

Izhodišča:

V pravnomočno zaključenem kazenskem postopku je bilo ugotovljeno, da je toženec kot carinik 6. 4. 2007 ob 13.57 uri na območje tožeče stranke dovolil vstop tovornemu vozilu s komercialnim blagom, ne da bi bile opravljene carinske formalnosti. Tožeča stranka je utemeljevala odškodninski zahtevek s sklicevanjem na ugotovitve iz pravnomočne kazenske sodbe. Škodo je opredelila z višino carinskega dolga, ugotovljenega z odločbo carinskega urada z dne 7. 8. 2007, po kateri sta solidarna carinska dolžnika A. A. in B. d.o.o. (voznik tovornega vozila in gospodarska družba, za katero je A. A. opravljal prevoz). Ker carinska dolžnika dolga nista poravnala, ga je tožeča stranka v obliki odškodnine terjala od toženca, ki je tovornemu vozilu omogočil izstop iz območja carinjenja brez ureditve carinskih formalnosti.

Razlogi za odločitev:

Kadar temelji tožbeni zahtevek na istem dejanskem stanju, na podlagi katerega je bilo že odločeno v kazenskem postopku, je po določbi 14. člena ZPP civilno sodišče vezano na pravnomočno obsodilno sodbo, izdano v kazenskem postopku, samo glede obstoja kaznivega dejanja in kazenske odgovornosti storilca.

Vrhovno sodišče je v obravnavani zadevi presojalo odškodninsko odgovornost toženca glede na identično dejansko stanje, ki je bilo že ugotovljeno v kazenskem postopku in ki ga je delovno sodišče ponovno ugotavljalo v okviru presoje civilnopravnih posledic identičnega dejanskega stanja. Tožeča stranka v delu svojih navedb najprej opredeljuje škodo kot carinski dolg, razviden iz odločbe z dne 7. 8. 2007, nato pa še doda, da ta ni bil plačan s strani carinskih dolžnikov. Tem navedbam sta v svojih ugotovitvah sledili tudi nižji sodišči in iz njih nepravilno izpeljali pravni zaključek o toženčevi odškodninski odgovornosti za neplačilo uvoznih dajatev carinskih dolžnikov.

Tožeča stranka je upnik javnopravnih uvoznih terjatev, solidarna dolžnika pa sta B. d.o.o. - zaradi izbrisa družbe sedaj njena družbenica C. C. - in A. A. Pod preobleko zasebnopravne odškodninske terjatve tožeča stranka toženca dejansko ne more postavljati v vlogo novega carinskega dolžnika, saj toženec za neplačevitost carinskih dolžnikov ne odgovarja. Neposredni vzrok za škodo, ki jo tožeča stranka zatrjuje, je namreč ta neplačevitost in ne toženčevo ravnanje. Toženec ni bil stranka carinskega postopka, in tudi zato ne more odgovarjati za carinski dolg, saj bi to pomenilo, da bi bili lahko tretji zavezani za plačilo takega dolga, čeprav niso imeli postopkovnih pravic pri njegovi odmeri in njihovo ravnanje samo po sebi ni povzročilo te škode. **Iz ugotovitev pravnomočne kazenske sodbe in iz trditev tožeče stranke, ki jih ta veže in omejuje s historičnim dogodkom iz kazenske obsodilne sodbe, ne izhaja, da bi bil toženec kakorkoli povezan s carinskima dolžnikoma in da bi lahko vedel ali vplival na to, ali bosta carinski dolg poplačala ali ne. Ker ni ugotovljeno, da bi imel kakršenkoli vpliv na ravnanje carinskih dolžnikov glede plačila carinskega dolga, je posledično izostala njegova morebitna odškodninska odgovornost zaradi ravnanja drugega (186. člen OZ). Vzrok za neplačilo uvoznih terjatev je v sferi carinskih dolžnikov, za odškodninsko odgovornost pravno relevantna vzročna zveza med neplačilom carinskega dolga carinskih dolžnikov in ravnanjem toženca pa ni ugotovljena. Zato toženec za tako zatrjevano škodno posledico ne more odškodninsko odgovarjati.**

Učinkovanje odločb Ustavnega sodišča o razveljavitvi neustavnih določb zakona ali o ugotovitvi njihove neskladnosti z Ustavo

Opravična št.: sodba VIII Ips 163/2014

Datum: 17. 2. 2015

Sodišče prve stopnje je v delovnem sporu, začetem z vložitvijo tožbe 4. 7. 2012, zavrnilo tožbeni zahtevek tožnice (delavke) zoper toženo stranko (delodajalca) za plačilo 1.601,87 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi iz naslova razlike odpravnine v zvezi z redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti z dne 28. 9. 2009. Sodišče druge stopnje je pritožbi tožnice ugodilo in sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožbenemu zahtevku ugodilo. Vrhovno sodišče je na predlog tožene stranke dopustilo revizijo glede pravnega vprašanja, ali imajo delavci, ki jim je bila pogodba o zaposlitvi redno odpovedana iz razloga nesposobnosti in jim je bila izplačana odpravnina pred 31. 7. 2010 (pred uveljavitvijo odločbe Ustavnega sodišča U-I-214/09, Up-2988/08 z dne 8. 7. 2010), pravico do plačila odpravnine brez obračuna in odvoda prispevkov za socialno varnost (sklep VIII DoR 33/2014 z dne 10. 6. 2014). Revizijo tožene stranke je zavrnilo.

Izhodišča:

Ustavno sodišče je z odločbo U-I-214/09, Up-2988/08 z dne 8. 7. 2010 ugotovilo, da je tretji odstavek 3. člena Zakona o prispevkih za socialno varnost (Ur. l. RS, št. 5/1996 in naslednji, v nadaljevanju ZPSV) v neskladju z Ustavo, ker glede obveznosti plačila prispevkov za socialno varnost v nasprotju z načelom enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave razlikuje med upravičenci do odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti in upravičenci do odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga. Hkrati je Državnemu zboru naložilo, da ugotovljeno neskladje odpravi v roku šestih mesecev, do odprave tega neskladja pa se od odpravnin, izplačanih zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti, ne plačujejo prispevki delavcev za socialno varnost. Odločba Ustavnega sodišča je pričela učinkovati z dnem objave v Uradnem listu RS 31. 7. 2010.

Tožnici je bila pogodba o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti pri toženi stranki odpovedana 28. 9. 2009 in je tožnici na podlagi te odpovedi delovno razmerje prenehalo 29. 11. 2009. V mesecu decembru 2009 (torej pred uveljavitvijo od-

ločbe Ustavnega sodišča U-I-214/09, Up-2988/08 z dne 8. 7. 2010) je tožena stranka tožnici v zvezi s to odpovedjo plačala odpravnino v skladu s takratnimi določbami 109. člena ZDR ob upoštevanju tretjega odstavka 3. člena ZPSV. Tožnica je tožbo, s katero je zahtevala plačilo razlike odpravnine v višini odvedenih prispevkov za socialno varnost, vložila dne 4. 7. 2012.

Razlogi za odločitev:

Na podlagi 44. člena Zakona o ustavnem sodišču (Ur. l. RS, št. 15/1994 in naslednji, v nadaljevanju ZUstS) se zakon ali del zakona, ki ga je Ustavno sodišče razveljavilo, ne uporablja za razmerja, nastala pred začetkom učinkovanja razveljavitve, če do tega dne o njih ni bilo pravnomočno odločeno. Ta določba se na podlagi prvega odstavka 49. člena ZUstS smiselno uporablja tudi za primer, ko Ustavno sodišče na podlagi 48. člena ZUstS ugotovi le neskladje zakona z ustavo in samo določi začasno ureditev vprašanja do odprave neskladja s strani pristojnega zakonodajnega organa.

Po 44. členu ZUstS odločbe Ustavnega sodišča o razveljavitvi neustavnih določb zakona ali o ugotovitvi njihove neskladnosti z Ustavo učinkujejo za (na) vsa razmerja, o katerih do začetka učinkovanja odločbe Ustavnega sodišča še ni bilo pravnomočno odločeno. Ne gre zgolj za razmerja, v katerih je v času začetka učinkovanja odločbe Ustavnega sodišča že začel sodni spor, temveč tudi za razmerja, v katerih je še mogoče vložiti tožbo, ker tudi o njih še ni odločitve z učinkom pravnomočnosti.

Ustavno sodišče je v odločbi Up-624/11 z dne 3. 7. 2014 obrazložilo, da pri upoštevanju odločb Ustavnega sodišča ne gre za problem, ali je bilo določeno ravnanje zakonito v času, ko je bilo storjeno (torej, ali je bilo v skladu s takrat veljavnim zakonom), temveč gre za vprašanje, ali je bilo to ravnanje v skladu z Ustavo. Ta presoja pa je po 125. členu Ustave tudi v pristojnosti rednih sodišč, ki morajo pri presoji zakonitosti upoštevati tudi Ustavo, tj. zakone razlagati ustavnoskladno in se vedno spraševati tudi o ustavnosti zakonodaje, po kateri sodijo. Posledično gre pri učinkovanju odločb Ustavnega sodišča (razveljavitvenih in ugotovitvenih) tudi za vprašanje učinkovitosti pravnih sredstev (rednih, izrednih in ustavne pritožbe) glede ustavnopravnih vprašanj.

Glede na navedeno sodišče druge stopnje ni zmotno uporabilo materialnega prava, ko je toženi stranki na podlagi pravočasno vložene tožbe naložilo, da tožnici plača razliko do polnega zneska pripadajoče odpravnine. Drugačna odločitev bi pomenila uporabo zakonske določbe na način, ki je po odločitvi Ustavnega

sodišča v neskladju z Ustavo. Take odločitve sodišč pa je Ustavno sodišče že razveljavilo v postopkih z ustavno pritožbo (na primer Up-2988/08 z dne 8. 7. 2010, Up-3071/08 z dne 24. 5. 2011).

Spor o pristojnosti – spregled pravne osebnosti

Opravična št.: sklep VIII R 11/2015

Datum: 25. 5. 2015

Delovno sodišče v Mariboru se je izreklo za stvarno nepristojno in po pravno-močnosti sklepa odstopilo zadevo v reševanje Okrožnemu sodišču v Mariboru. Slednje pristojnosti ni sprejelo in se je prav tako izreklo za stvarno nepristojno ter zadevo odstopilo Okrajnemu sodišču v Mariboru, ki pa je sprožilo spor o pristojnosti. Vrhovno sodišče je odločilo, da je za odločanje v tej zadevi pristojno Okrajno sodišče v Mariboru.

Izhodišča:

Tožnik je na Delovno sodišče v Mariboru vložil tožbo zoper delodajalca A. d. o. o. zaradi plačila prejemkov iz delovnega razmerja. Zaradi izbrisa družbe iz sodnega registra brez likvidacije je sodišče postopek s sklepom z dne 28. 1. 2014 prekinilo. Tožnik je 14. 2. 2014 kot novega toženca označil B. B. kot edinega družbenika in direktorja izbrisane družbe. Skliceval se je na spregled pravne osebnosti oziroma 442. člen Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Ur. l. RS, št. 126/2007 in naslednji, v nadaljevanju ZFPPIPP) v zvezi z 8. členom Zakona o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 42/2006 in naslednji, v nadaljevanju ZGD-1).

Razlogi za odločitev:

Po b) točki prvega odstavka 5. člena ZDSS-1 je delovno sodišče pristojno za odločanje v sporu o pravicah, obveznostih in odgovornostih iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem oziroma njihovimi pravnimi nasledniki. Glede na to, da so predmet spora pravice iz delovnega razmerja, je ključnega pomena za določitev pristojnosti vprašanje, ali se zahtevke zoper B. B. kot edinega družbenika uveljavlja na podlagi pravnega nasledstva izbrisane družbe, tožnikovega delodajalca.

Po 1. točki prvega odstavka 442. člena ZFPPIPP, na katerega se sklicuje tožnik, **izbris iz sodnega registra ne vpliva na pravico upnika izbrisane pravne osebe zahtevati plačilo njegove terjatve do te pravne osebe od osebno odgovornih družbenikov ali od drugih družbenikov na podlagi pravil o spregledu pravne osebnosti.** Po prvem odstavku 8. člena ZGD-1 so za obveznosti družbe odgovorni tudi njeni družbeniki, če so družbo kot pravno osebo zlorabili za to, da bi dosegli cilj, ki je zanje kot posameznike prepovedan, če so družbo kot pravno osebo zlorabili za oškodovanje svojih ali njenih upnikov, če so v nasprotju z zakonom ravnali s premoženjem družbe kot pravne osebe kot s svojim lastnim premoženjem, ali če so v svojo korist ali v korist druge osebe zmanjšali premoženje družbe, čeprav so vedeli ali bi morali vedeti, da ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam. Iz te določbe izhaja, da **gre pri spregledu pravne osebnosti za dvojno odgovornost - odgovornost družbe za svoje obveznosti in odgovornost družbenikov za obveznosti družbe - in ne za pravno nasledstvo družbenika.**

Glede na navedeno ni izpolnjen subjektivni kriterij, po katerem se določa pristojnost delovnega sodišča, saj toženec ni niti delodajalec niti pravni naslednik tožnikovega delodajalca. Gre za spor, za rešitev katerega je na podlagi 1. člena in prvega odstavka 30. člena ZPP pristojno sodišče splošne pristojnosti.